

Saidabzalxon A'ZAMXONOV,
O'zbekiston Milliy universiteti tayanch doktoranti (PhD)
 E-mail: saidabzalxon.azamxonov.94@bk.ru
 Tel: (90) 589 19 25

Sots. dots.v.b. F.M.Axmedova (PhD) taqrizi asosida

ORGANIZING INDEPENDENT EDUCATION OF STUDENTS IN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM

Annotation

In this article, the author points out that students' independent education in the higher education system, at the same time, independent work, its planning, organizational forms and methods, the system of monitoring results is one of the weakest points in the practice of higher education, and pedagogical theory, especially modern one scientifically analyzed that it is one of the less studied problems in relation to curriculum education.

Key words: Diversification, motivational, procedural, individualization, actuality, passivity, fundamental, innovation, interactive method, intellectual, management, training, immersion method, SIW, differentiation

ОРГАНИЗАЦИЯ САМОСТОЯТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ СТУДЕНТОВ В СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация

В данной статье автор указывает, что самостоятельное обучение студентов в системе высшего образования, вместе с тем, самостоятельная работа, ее планирование, организационные формы и методы, система контроля результатов являются одним из самых слабых мест в практике высшего образования и педагогическая теория, особенно современная или научно проанализированная, представляют собой одну из наименее изученных проблем в отношении учебного плана.

Ключевые слова: Диверсификация, мотивационный, процессуальный, индивидуализация, актуальность, пассивность, фундаментальный, инновационный, интерактивный метод, интеллектуальный, управленческий, обучение, метод погружения, СИР, дифференциация.

OLIY TA'LIM TIZIMIDA TALABALARNING MUSTAQIL TA'LIM OLISHLARNI TASHKIL ETISH

Annotatsiya

Mazkur maqolada muallif Oliy ta'lim tizimida talabalarning mustaqil ta'lim olishlari, Shu bilan birga, mustaqil ish, uni rejalashtirish, tashkiliy shakl va usullari, natijalarni kuzatish tizimi oliy ta'lim amaliyotidagi eng zaif nuqtalardan biri va pedagogik nazariyaning, ayniqsa, zamonaviy o'quv-uslubiy ta'limga nisbatan kam o'rganilgan muammolaridan biri ekanligini ilmiy tahlil etgan.

Kalit so'zlar: Diversifikatsiya, motivatsion, protsessual, individuallashtirish, aktuallik, passivlik, fundamental, innovatsiya, interfaol metod, intellektual, menejment, trening, immersion usuli, SIW, differentsiya

Kirish. Oliy ta'limning asosiy vazifasi o'z-o'zini rivojlantirish, o'z-o'zini tarbiyalash va innovatsiyalarga qodir bo'lgan mutaxassisning ijodiy shaxsini shakllantirishdir. Bu muammoni faqat o'qituvchidan talabaga tayyor shaklda o'tkazish orqali hal qilish qiyin. O'quvchini passiv bilim iste'molchisidan muammoni shakllantirish, uni yechish yo'llarini tahlil qilish, optimal natijani topish va uning to'g'riligini isbotlay oladigan faol bilim yaratuvchiga o'tkazish zarur. Hozirgi oliy ta'lim islohoti o'qitish paradigmasidan ta'lim paradigmasiga o'tish bilan uzviy bog'liqdir. Shu munosabat bilan shuni e'tirof etish kerakki, talaba mustaqil ishi (SIW) nafaqat o'quv jarayonining muhim shakli, balki uning asosiga aylanishi kerak.

Bu bilimlarni o'zlashtirishning faol usullariga yo'naltirishni, o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishni, shaxsning ehtiyojlari va imkoniyatlarini inobatga olgan holda innovatsion ta'limdan individuallashtirilgan ta'limga o'tishni nazarda tutadi. Bu faqat mustaqil ish uchun soatlar sonini oshirish haqida emas. Talabalarning mustaqil ishi rolini kuchaytirish universitetdagi o'quv jarayonini tashkil etishni tubdan qayta ko'rib chiqishni anglatadi, u bilim olish qobiliyatini rivojlantiradigan, talabaning o'zini o'zi rivojlantirish, ijodiy qo'llash qobiliyatini shakllantiradigan tarzda qurilishi kerak. olingan bilimlar, zamonaviy dunyoda kasbiy faoliyatga moslashish usullari. Shu bilan birga, mustaqil ish, uni rejalashtirish, tashkiliy shakl va usullari, natijalarni kuzatish tizimi oliy ta'lim amaliyotidagi eng zaif nuqtalardan biri va pedagogik nazariyaning, ayniqsa, zamonaviy o'quv-uslubiy ta'limga nisbatan kam o'rganilgan muammolaridan biridir. vaziyat (oliy ta'limni diversifikatsiya qilish, ta'lim standartlarini joriy etish, pedagogik monitoring tizimini joriy etish va boshqalar).

Talabalarning mustaqil ishlarini rejalashtirish va tashkil etishga bag'ishlangan tadqiqotlarda L.G.Vyatkin, M.G.Garunov, B.P.Esipov, V.A.Kozakov, I.Ya.Lerner, M.I.Maxmutov, N.A.Polovnikova, P.I.Pidkasty va boshqalar[1]. umumiy didaktik, psixologik, tashkiliy va faoliyati, bu faoliyatning uslubiy, mantiqiy va boshqa jihatlari ko'rib chiqiladi, o'rganilayotgan muammoning ko'p jihatlari, ayniqsa, an'anaviy didaktik rejada ochib beriladi. Shu bilan birga, o'quvchilarning mustaqil sinf va sinfdan tashqari bilish faoliyatini motivatsion, protsessual, texnologik ta'minlash masalalari alohida e'tiborni talab qiladi - o'quvchilarning individual qiziqishlari, qobiliyatlari va moyilliklarini hisobga oladigan yaxlit pedagogik tizim.

Avvalo, talabalarning mustaqil ishi nima ekanligini aniq belgilash kerak.

Umuman olganda, bu kelajakdagi mutaxassisning tafakkurini tarbiyalash bilan bog'liq har qanday faoliyat. Talabaning mustaqil fikrlash, kognitiv faolligi yuzaga kelishi uchun sharoit yaratadigan har qanday mashg'ulot turi mustaqil ish bilan bog'liq. Keng ma'noda mustaqil ish talabalarning sinfda ham, undan tashqarida ham, o'qituvchi bilan aloqada bo'lgan va u yo'qligidagi barcha mustaqil faoliyatining yig'indisi sifatida tushunilishi kerak. Talabalar mustaqil ishlarini quydagicha amalga oshirishlari mumkin:

- To'g'ridan-to'g'ri auditoriya mashg'ulotlari jarayonida - ma'ruza, amaliy va seminar mashg'ulotlarida, laboratoriya ishlarini bajarishda;

- O'qituvchi bilan jadvaldan tashqari aloqada - ta'lim masalalari bo'yicha maslahatlashuvlarda, ijodiy aloqalar jarayonida, qarzlarni bartaraf etishda, individual topshiriqlarni bajarishda va hokazo;

- Kutubxonada, uyda, yotoqxonada, kafedrada talaba o'quv-ijodiy topshiriqlarni bajarayotganda; Ushbu turdagi ishlarning chegaralari ancha xiralashgan va mustaqil ish turlarining o'zi kesishadi. Shunday qilib, talabalarining mustaqil ishi sinfda ham, undan tashqarida ham bo'lishi mumkin. Shunga qaramay, talabalarining mustaqil ishi masalalarini ko'rib chiqishda ular asosan sinfdan tashqari ishlarni anglatadi. Shuni ta'kidlash kerakki, sinfda ishlash jarayonida bilimlarni faol egallash uchun, hech bo'lmaganda, o'quv materialini tushunish va eng maqbul tarzda uni ijodiy idrok etish kerak[2]. Haqiqatda, ayniqsa, kichik kurslarda o'rganilayotgan materialni tushunish elementlari bilan yodlash tendentsiyasi kuchli. Kafedralar va o'qituvchilar ko'pincha o'z fanlarini taqdim etishda mantiqiy tamoyilning rolini oshirib yuborishadi va uni talabalar tomonidan idrok etish muammosiga e'tibor bermaydilar. Ichki va fanlararo aloqalar sust yoritilgan, uzluksiz o'quv dasturlari mavjudligiga qaramay fanlar ketma-ketligi juda past. Aloqalar bilan ta'minlanmagan o'quvchilarning bilimlari yomon saqlanmoqda. Bu, ayniqsa, fundamental tayyorgarlikni ta'minlaydigan fanlar uchun xavflidir.

Ta'lim standartlari talabaning o'qish vaqtining yarmini darsdan tashqari ishlarga ajratsa-da, ko'p hollarda bu me'yor saqlanib qolmaydi. Mustaqil ish uchun topshiriqlar soni va hajmi va fan bo'yicha nazorat tadbirlari ko'p hollarda o'qituvchi yoki kafedra tomonidan "qancha ko'p bo'lsa, shuncha yaxshi" tamoyili asosida belgilanadi. Hatto mutaxassis har doim ham bajarilmaydi, ya'ni. o'qituvchilarning shaxsiy tajribasi, topshiriqning murakkabligi va uni tayyorlash uchun zarur bo'lgan vaqtni baholash bilan oqlanadi. Turli fanlar bo'yicha uy vazifalarini topshirish muddatlari har doim ham o'z vaqtida muvofiqlashtirilmaydi, bu esa vaqt bo'yicha mustaqil ishlarning notekis taqsimlanishiga olib keladi[3]. Bu omillarning barchasi talabalarni ishini bajarishga, aldashga va paradoksal ravishda talabaning ushbu ishga sarflaydigan vaqtini qisqartirishga rasmiy munosabatda bo'lishga undaydi. Uy vazifalarini, kurs loyihalarini va ishlarni (ba'zan pullik) o'z-o'zidan bajarilmaslik, shuningdek, nazorat tadbirlarida aldash va aldash varaqlari juda keng tarqalgan. Ko'pgina o'quv vazifalari talabalarining faol ishlashi uchun belgilanmagan, ularni amalga oshirish ko'pincha bir qator rasmiy harakatlar darajasida, ijodiy yondashuvsiz va hatto bajarilgan operatsiyalarni tushunmasdan amalga oshirilishi mumkin.

Talabalar mustaqil ishining maqsadi - turli manbalardan yangi bilimlarni o'zlashtirish jarayonida ularning shaxsiy rivojlanishi. Mustaqil ishlarga darsliklar, o'quv-uslubiy qo'llanmalar, psixologiya klassiklarining ilmiy ishlari, monografiyalar, ilmiy maqolalar to'plamlari va ilmiy ma'ruzalar, ixtisoslashtirilgan psixologik jurnallardagi ilmiy maqolalar, davriy nashrlardagi psixologiyaga oid materiallar, badiiy adabiyotlar bilan ishlash kiradi. So'nggi paytlarda mustaqil ishlarda elektron shakldagi manbalar (Internet tizimi, kompyuter dasturlari va elektron tashuvchilardagi ma'lumotlar) bilan ishlash katta o'rinni egalladi. Talabalarining mustaqil ishlariga insholar, izohlar, tezislar yozish kiradi.

Universitetda talabalarining mustaqil ishlarini tashkil etishning strategik yo'nalishidagi asosiy narsa uning alohida turlarini optimallashtirish emas, balki barcha turdagi darslarda darsda va undan tashqarida talabalarining yuqori faolligi, mustaqilligi va mas'uliyati uchun sharoit yaratishdir. ta'lim faoliyati.

Eng oddiy usul - mustaqil ish foydasiga auditoriya mashg'ulotlari sonini qisqartirish - ta'lim sifatini yaxshilash yoki hatto bir xil darajada ushlab turish muammosini hal qilmaydi, chunki sinfdagi ish hajmining kamayishi har doim ham o'z-o'zidan o'tish bilan birga bo'lmaydi. passiv tarzda amalga oshirilishi mumkin bo'lgan mustaqil ishning haqiqiy o'sishi.

Oliy kasbiy ta'lim standartlarida talabaning vaqt byudjetining kamida yarmi darsdan tashqari ishlarga ajratiladi - butun o'qish davri uchun haftasiga o'rtacha 27 soat. Bu vaqt mustaqil ish uchun to'liq ishlatilishi mumkin. Bundan tashqari, auditoriya vaqtining ko'p qismi mustaqil ishlarni ham o'z ichiga oladi[4]. Shunday qilib, o'quv jarayonida mustaqil ishlash uchun etarli vaqt bor, bu vaqtdan qanday samarali foydalanish masalasi. Umuman olganda, o'quv jarayonini talabalarining mustaqil ishi asosida qurishning ikkita asosiy yo'nalishi mavjud. Birinchisi, darsda mustaqil ishlarning rolini oshirish. Bu yo'lni amalga oshirish o'qituvchilardan o'quvchilarga mustaqilligini yuqori darajada ta'minlash va kadrlar tayyorlash sifatini oshirish mumkin bo'lgan sinf faoliyatini tashkil etishning uslub va shakllarini ishlash chiqishni talab etadi.

Mustaqil masalalarni yechish natijalariga ko'ra har bir dars uchun baho berilishi kerak. Talabaning amaliy darsga dastlabki tayyorgarligini baholash ekspress test (yopiq shakldagi test topshiriqlari) orqali 5, maksimal - 10 daqiqa davomida amalga oshirilishi mumkin. Shunday qilib, intensiv ish bilan har bir o'quvchiga har bir darsda kamida ikkita ball qo'yish mumkin.

Ta'limning reyting tizimi o'quvchilarni ko'p balli baholashni o'z ichiga oladi, ammo bu besh ballik shkaladan oddiy o'tish emas, balki o'quvchilarning individual qobiliyatlarini baholash doirasi kengayishini ob'ektiv ravishda aks ettirish imkoniyatidir [5]. U yoki bu turdagi mustaqil ishlarni bajarishga sarflangan harakatlar. Differensiyalangan individual vazifalar blokini yaratish uchun juda ko'p imkoniyatlar mavjud, ularning har biri o'z "narxi" ga ega. Reytingli ta'limning to'g'ri tashkil etilgan texnologiyasi boshidanoq besh ballik baholash tizimidan voz kechish va unga faqat umumlashtirganda, ya'ni o'quvchilar to'plagan ballar odatdagi baholarga (a'lo, yaxshi, qoniqarli) aylantirilganda kelish imkonini beradi. , qoniqarsiz). Bundan tashqari, reyting tizimi o'ziga xoslik, mustaqil ish yoki ilmiy muammolarni hal qilish uchun topshiriqlarni bajarish yondashuvlarining yangiligi uchun qo'shimcha rag'batlantiruvchi ballarni o'z ichiga oladi. Talaba darsdan tashqari mashg'ulotlarda (olimpiada, konferensiyalarda qatnashish; individual ijodiy topshiriqlar, referatlar bajarish; ilmiy to'garak ishida qatnashish va h.k.) ishtirok etish orqali ta'lim reytingini oshirish imkoniyatiga ega. Shu bilan birga, ishini vaqtida topshirishga shoshilmayotgan talabalar ham salbiy ball olishlari mumkin. Shu bilan birga, alohida talabalar tomonidan dasturning tezroq o'tishi rag'batlantiriladi. Misol uchun, agar talaba guruh oldidan test topshirishga yoki mustaqil ish yozishga tayyor bo'lsa, unga qo'shimcha ball qo'shish mumkin.

Aksariyat talabalar tayyorgarlik natijalarini kuzatishning bunday tizimiga ijobiy munosabatda bo'lib, ta'limning reyting tizimi semestr davomida ularning kuchlarini teng taqsimlashga hissa qo'shishini, o'quv ma'lumotlarini o'zlashtirishni yaxshilashini va tizimli ishlashni ta'minlaydi. amaliy ish" mashg'uloti davomida. Mustaqil ta'lim uchun taklif qilinadigan ko'plab turli xil topshiriqlar va ularni baholashning turli shkalalari talabaga ularning muvaffaqiyatini kuzatish imkonini beradi va agar xohlasa, ular doimo kutmasdan o'z reytingini (qo'shimcha mustaqil ish turlarini bajarish orqali) yaxshilash imkoniyatiga ega imtihon uchun. Mamlakatimizning ayrim oliy o'quv yurtlarida reyting tizimini joriy etish tajribasi natijalarini tahlil qilar ekanmiz, shuni ta'kidlab o'tish mumkinki, o'quv jarayonini ta'limning reyting tizimi doirasida mustaqil ishlarning har xil turlaridan foydalangan holda tashkil etish yanada yaxshi natijalarga erishish imkonini beradi. an'anaviy universitet ta'lim tizimiga nisbatan talabalarni o'rganishda.

Reyting tizimidan foydalanish talabaning semestr davomida yanada ritmik ishlashiga erishish imkonini beradi, shuningdek, talabalarining ijodiy faolligini rag'batlantirish orqali bilim faolligini faollashtiradi [6]. Darhaqiqat, reytingni joriy etish fanlar mazmunini tuzish, turli darajadagi murakkablikdagi vazifalarni ishlash chiqish va hokozalar bo'yicha qo'shimcha ishlar tufayli o'qituvchilarning ish yukini oshirishga olib kelishi mumkin. Ammo bunday ish o'qituvchiga o'zining pedagogik imkoniyatlarini ochib berishga va o'quv jarayonini takomillashtirish bo'yicha o'z g'oyalarini amalga oshirishga imkon beradi.

Bizning fikrimizcha, ob'ektivligi bilan ajralib turadigan, o'qituvchining vaqtini tejaydigan, uni odatdagi ishlardan ko'proq ozod qiladigan va o'qitishning ijodiy qismiga ko'proq e'tiborni qaratishga imkon beradigan talabalar bilim va ko'nikmalarini sinovdan o'tkazish juda foydali bo'lishi mumkin [7]. Ta'kidlash joizki, fanlarni bilim va ko'nikmalar darajasi bo'yicha yuqori darajada farqlash va reyting tizimini joriy etishda juda samarali bo'lib, amaliy mashg'ulotlar, individual va mustaqil ishlar uchun individual topshiriqlarni tanlash orqali o'quv jarayonini sezilarli darajada individuallashtirishga imkon beradi, har bir talabaning bilim olish tezligi va samaradorligi.

Ta'lim tizimida yoshlarni har tomonlama sifatli bilimga ega bo'lishlarini ta'minlash aslida jamiyat rivoji uchun kata qadam bo'lib xizmat qiladi [8]. Ta'bir joizki, sifatli ta'lim nafaqat yoshlarning, balki jamiyatning rivojlanish bosh omillaridan biri hisoblanadi.

Shuni ham ta'kidlash kerakki, o'qitish va o'qitishni boshqarishning avtomatlashtirilgan tizimlari o'quv jarayoniga tobora ko'proq kirib bormoqda, bu talabaga ma'lum bir fanni mustaqil o'rganish imkonini beradi va shu bilan birga materialni o'zlashtirish darajasini nazorat qiladi.

Xulosa. Xulosa qilib shuni ta'kidlaymizki, o'quv kursi, talabalarning tayyorgarlik darajasi va boshqa omillarni hisobga olgan holda talabalarning mustaqil ishlarini tashkil etishning o'ziga xos usullari va shakllari o'qituvchining ijodiy faoliyati jarayonida belgilanadi, shuning uchun ushbu tavsiyalar universal deb da'vo qilmang. Ularning maqsadi o'qituvchiga mustaqil ishini tashkil qilish uchun o'z ijodiy tizimini shakllantirishga yordam berishdir.

Zamonaviy jamiyatda zamonaviy o'qituvchining vazifalari keskin o'zgarib bormoqda. O'qituvchi passiv ob'ektlar emas, balki ta'lim jarayonining sub'ektlari bo'lgan talabalarning kognitiv, o'zgartiruvchi faoliyatining tashkilotchisiga aylanadi. Har qanday yangi mutaxassis o'z profilida fundamental bilim, kasbiy ko'nikma va ko'nikmalarga, yangi muammolarni hal qilish uchun ijodiy va tadqiqot faoliyati tajribasiga, ijtimoiy va baholash faoliyati tajribasiga ega bo'lishi kerak, chunki oliy ma'lumot insonning kasbiy rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillardan biridir. Binobarin, shaxsning muvaffaqiyati va umuman, butun jamiyatning ijobiy rivojlanishi taklif etilayotgan oliy ta'lim sifatiga bevosita bog'liq. Ta'lim muvaffaqiyatining ko'rsatkichlaridan biri o'quvchilarning mustaqilligi bo'lib, bu o'quvchining ta'lim qiyinchiliklarini bartaraf etish jarayonida mustaqil fikr yuritishi va harakat qilishi uchun zarurdir. Shuning uchun talabalarning mustaqil ishlarini to'g'ri tashkil etish muvaffaqiyatli kelajak insonning asosiy omillaridan biridir.

ADABIYOTLAR

1. Rivojlanish va pedagogik psixologiya: matnlar / kompozitsiya va sharhlar. Shuare Marta O.M.:Moskva nashriyoti. un-ta, 2010. 262 b.
2. Rivojlanish va pedagogik psixologiya: darslik. nafaqa. M.V.Gamezo. M.: Ma'rifat, 2010. 144 b.
3. Rivojlanish va pedagogik psixologiya: darslik. nafaqa / M.V. Matyuxina, T.S. Mixalchik, N.F.Prokina va boshqalar; ostida qizil. M.V. Gamezo. M.: Ta'lim, 2013. 222 b.
4. Komarova T.S. O'qitish metodikasi. - Moskva: Ma'rifat, 2014. 160 b.
5. Kulagina I.Yu. Yosh psixologiyasi. M., 2012. 192 b.
6. Lixachev B.T. Pedagogika. Ma'ruza kursi: Pedagogika ta'lim muassasalari talabalari va IPK va FPC tinglovchilari uchun o'quv qo'llanma. M.: Prometey, Yurayt, 2013. 206 b.
7. Shapovalenko I.V. Yosh psixologiyasi. M.: Gardariki, 2012. 9 b.
8. Bahodir o'g'li I. M. Yoshlarning Ijtimoiy Faolligini Oshirish Jamiyat Rivojlanishining Omili Sifatida //Miasto Przyszłości. – 2022. – T. 24. – C. 521-523.
9. Akhmedova F. Professional Education Pharmaceutical Personnel in Uzbekistan- Eastern European Scientific Journal, 2018